

La rivolta dals Palestinais

Sessantotg onns da conflict internaziunal

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **Ils 24 da fanadur 1922 ha la Societad da las naziuns (SDN) ratifitgà l'incumbensa a la Gronda Britannia d'administrar la Palestina, anteriura part da l'Imperi osmanic situada tranter il Mar mediterranean ed il flum Jordan.** «Il 29 da november 1947 ha l'ONU [sco succesura da la SDN] proponì da parter la Palestina tranter in stadi giudaic, cun la Galilea da l'ost, la planira da la costa ed il Neghev, ed in stadi arabofon, cun il rest da la Palestina, danor l'intschess da Jerusalem ch'ins duaja internazionalisar (...). Las confruntaziuns tranter gidieus e Palestinais (december 1947–avrigl 1948) e l'emprima guerra tranter l'Israel ed ils Arabs (matg 1948–schaner 1949) han transformà tuttafatg la situaziun geopolitica. L'Israel controllava bunamain 21 000 km² empè da 14 000, ma la populaziun araba era da mo pli 160 000 olmas suenter l'exodus massiv dals Palestinais durant ils cumbats (...). Enfin a 1967 han las regenzas israelianas acceptà las lingias d'armistizi da 1949 (...). Grazia a la Guerra da sis dis (1967) ha lur armada occupà il rest da la Palestina da 1922 e la part vest da Jerusalem*». L'Autorità autonoma palestinaisa amministrascha la Cisjordania occupada e la Strivla da Gaza. En ils davos decennis ha l'Israel promovì la colonisaziun illegala da la Cisjordania e da Jerusalem vest; lez intschess dumbra strusch trais milliuns Arabs e 500 000 colonists israelians.

Situaziun globala nova

Dapi 1987 rebelleschan ils Palestinais adina puspè cunter l'occupaziun. Talas rebellions han num «intifadas», dal verb arab «nafadà» che munta «scurlettar».

Dapi october 2015 discurren d'ina terza «intifada», suenter l'emprima 1987 e la segunda 2000. Quai correspunda ad ina situaziun internaziunala nova: Ils Stadis unids da president Barack Hussein Obama (*1961 a Honolulu) mettan l'Ocean Pacific adina dapli amez lur strategia globala; i sa distanzieschan plaun a plaun da la lobi israeliana en America. Ils 11 da november ha l'Uniuin europeica (UE) publictà directives per las etichettas dals products che provegnan da las colonias israelianas en Palestina. Quai fa endament in'occupaziun che dura dapi bunamain tschinquanta onns. D'october ha la gasetta d'opposiziun «Haarez» (Tel Aviv) publictà in essai da l'istoricher e politolog Zeev Sternhell (Universitad da Jerusalem) intitulà: «La rivolta dals Palestinais è legitima.» Ils 16 d'october ha la gasetta «Le Monde» (Paris) publictà ina versiun franzosa da l'artitgel. I suonda ina resumaziun commentada.

In stadi per in pievel smanatschà

Sternhell è naschì 1935 en quella part da Pologna che furmava il «Kronland» austriac da la Galicia enfin a 1918. El scriva: «Dapi sia naschientscha palaisa il moviment naziunal giudaic la medema atgnadad che quels da ses differents pajais da derivanza en l'Europa centrala e da l'ost: In'identitad da stirpa, furmada da l'istorgia, la cultura, religiun e lingua. La persuna na sa definescha betg sezza, mabain vegn definida da l'istorgia. En Occident vegn la noziun da naziun colliada cun quella da naziunalitad, ma questa n'aveva nagin senn en Galicia, Ucraina, Bielorussia euv. Quai valeva era per ils gidieus: Ils zionists renunziavan a lur cummandaments e vegnivan malfidavels a lur religiun en il senn da cretta metafisi-

ca, ma na pudevan betg rumper lur colliaziun ed identitad istorica fundadas sin la religiun (...). La situaziun catastrofala che sa derasava en l'Europa da l'ost encunter 1890–1910 ha chaschunà la conquista e colonisaziun da la Palestina. Ma ils zionists basegnavan ina giustificaziun ideologica per legitimar l'occupaziun dal pajais. Quels che han francà la ductrina dal 'return a la terra dals babuns' n'eran betg gidieus pratitgants, mabain naziunals laicists (...); la religiun valeva per els mo sco chit social (...). L'istorgia ha furmà l'identitad collectiva (...). En [l'emprima mesadad dal] 20avel tschientaner basegnavan ils gidieus in agen stadi, e quai pli urgentamain che tut tschels pievels. Perquai èn ils manaders zionistics e quels dals gidieus en Palestina (...) sa concentrads sin la finamira suprema: Il stadi giudaic. Cun il genocid nazistic è il zionissem vegnì in project global, in duair [envers survivents e survivents]; dalonder la Guerra d'indipendenza 1948.» Ma la declaraziun d'indipendenza dals 14 da matg 1948 sa referiva explicitamain a la naschientscha da la bibla en l'Israel.

Las bunas intenziuns da 1948

L'autur descriva co che la victoria da 1949 haja midà tuttafatg la situaziun: «Il stadi nov gieva simplamain vinavant la via instradada. I n'ha dà nagina vieuta, nagina entschatta nova. Quai è stà la gronda flauvlezza da l'Israel; oz è quai anc adina in motiv da malesser. La cuminanza da burgaisas e burgais cumpigliava evidentamain ils Arabs restads en il stadi nov; ella valeva però blier damain che la cuminanza naziunala e religiosa dal pievel giudaic.» La declaraziun d'indipendenza, «proclamada en nossa patria, en

la citad da Tel Aviv», punctuescha las bunas intenziuns dal stadi nov cun ils plects suandonts: «El stat avert a l'immigraziun giudaica ed a la rimnada dals gidieus en exil. El vul sa deditgar a sviluppar il pajais en l'interess da sia entira populaziun (...). El garantescha l'egualitad dals dretgs politics e socials a la totalitad da burgaisas e burgais senza distincziun da religiun, etnia u schlattaina, sco era la libertad da cretta, conscienza, lingua, educaziun e cultura (...). A quels Arabs che vivan en l'Israel (...) appellain nus a mantegnair la pasch ed a far part dal svilup da tut ils organs provisorics e permanents dal stadi sin la basa d'in'entira egualitad dals dretgs civils e d'ina representaziun correspondent.»

Parter il pajais tenor giustia

Lezza declaraziun numnava pliras giadas «erez Jisrael» («la terra d'Israel»), ma na scheva nagut da ses cunfins geografics. Il stadi ha laschà valair las lingias d'armistizi da 1949, surlaschond als pajais arabs la Cisjordania, Jerusalem vest e la Strivla da Gaza. Sternhell: «L'Israel n'ha ni cunfins permanents, ni ina constituziun (...). Il moviment naziunal sa chatta en ina via tschorva. L'opposiziun sanestra na po anc adina proponer nagina alternativa ideologica a la colonisaziun (...). Quai che fascheva basegn ed era legitim avant la Guerra d'indipendenza na vala betg pli. Las colonias n'èn pia betg mo illegalas, anzi, i èn oramai illegittimas ed immoralas (...). Ils manaders da l'opposiziun duain reconuscher ch'ils dretgs istorics dal pievel giudaic sin 'erez Jisrael' n'èn betg pli gronds che quels dals Palestinais sin lur agen destin. Perquai duain ins parter il pajais tenor giustia. Igl è nairas uras da reconuscher che la con-

quista territoriala cumplenida il 1949 e la partiziun accumulada cun la fin da lezza guerra duain muntar l'ultima separaziun (...). Il zionissem na mirava betg a liberar crappa sontga, mabain in pievel (...). Tgi che na vul betg chapir quai sforza l'Israel a sfundrar en ina situaziun coloniala ubain en in stadi binaziunal, pia en ina guerra civila permanenta (...). La realitad dals intschess occupads munta gia colonialissem e segregaziun (...). Las tragedias, ils attentats e murderetschs da mintga di cunter gidieus ed Arabs mussan gia quai ch'il futur manass en in stadi binaziunal (...). Ils onns tranter 1949 e 1967 han cumprovà ch'ins po cuntanscher tut las finamiras dal zionissem aifer ils cunfins da lezza giada (...). Po la societad israeliana anc (...) s'emancipar da la religiun e [dals millennis] d'istorgia ed acceptar da parter il pajais tranter dus stadis libers ed independents?» L'essai da Sternhell è moderà e pragmatic; el punctuescha che la diaspora giudaica haja basegnà ina protecciun statala en ils emprims decennis dal tschientaner passà, ma crititgescha ch'il stadi fundà il 1948 e reconuschì il 1949 na saja betg sa sviluppà ad ina democrazia da burgaisas e burgais cun dretgs equals. In Palestinais pudess deplorar che l'autur na menziuna betg la «nacba», pia las suffrientschas e l'exodus parzial da la populaziun indigena durant la Guerra d'indipendenza, perscrutada da bliers istorichers israelians en ils davos decennis. Tut en tut munta l'essai da Sternhell ina survista creativa da la genesis e dals problems d'omaduas varts.

* Yves Lacoste (ed.), *Dictionnaire de géopolitique*. Paris (Flammarion, ISBN 2-08-035101-X) 1993, p. 828-829, chavazzin «Israël ou Eretz Israël».